

Werkgroep Roofvogels Nederland

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Postbus 2341
8203 AH Lelystad

Datum : 19 september 2024
Contactgegevens: : hannekesevink@freeler.nl
Betreft: : Boswerkzaamheden

Geachte heer/mevrouw,

Wij, Werkgroep Roofvogels Nederland (hierna: WRN), constateren dat uw organisatie heeft nagelaten om:

- 1) voorafgaand aan de boswerkzaamheden te inventariseren waar aanwezige roofvogelsoorten zich ophouden; en
- 2) tijdens boswerkzaamheden onvoldoende rekening heeft gehouden met hun nesten, broedgebieden en behoud van de omliggende, functionele leefomgeving; en
- 3) onvoldoende tot geen acht geslagen op signalen van een beginnend broedseizoen.

Hiermee handelt uw organisatie volgens ons in strijd met de verboden die gelden voor beschermde soorten op grond van de Omgevingswet en, voor zover die in dit geval wordt toegepast, de 'Gedragscode soortenbescherming bosbeheer 2022' (hierna: de gedragscode).

Wij verzoeken u dringend om (preventief) te handhaven en zo spoedig mogelijk maatregelen te nemen, zodat deze overtredingen binnen zo kort mogelijke termijn worden gestaakt (indien van toepassing). Daaropvolgend vragen wij u dringend erop toe te zien dat uw organisatie conform de geldende gedragscode handelt ofwel haar werkzaamheden staakt totdat aan is voldaan aan de wettelijke vereisten die gelden voor de betrokken beschermde vogels. Ook verzoeken wij tot handhaving van de herstelplicht van de gedane schade.

Graag zouden wij onze constatering verder toelichten en brengen achtereenvolgens de volgende punten onder uw aandacht:

1. Er heeft geen gedegen inventarisatie plaatsgevonden voorafgaande aan de werkzaamheden met betrekking tot (mogelijk) aanwezige roofvogelsoorten;
2. Er is onvoldoende rekening gehouden met bestaande nesten en broedgebieden;
3. De functionele leefomgeving van verschillende roofvogelsoorten zijn beschadigd dan wel vernietigd of dreigen te worden beschadigd dan wel vernietigd, en;
4. Bij de monitoring wordt onvoldoende tot geen acht geslagen op signalen van een beginnend broedseizoen.

Alvorens hierover uit te wijden, halen wij de naar onze mening relevante juridische bepalingen aan.

Juridisch kader

De Wespendif, Boomvalk en Ransuil zijn beschermd op grond van artikel 5.1, tweede lid, onder g, van de Omgevingswet jo. artikel 11.37 e.v. van het Besluit activiteiten leefomgeving. Zo volgt uit vaste rechtspraak en de genoemde artikelen dat nesten, rustplaatsen (alsmede de functionele omgeving daaromheen), van deze soorten niet zonder daartoe verleende omgevingsvergunning voor flora- en fauna-activiteiten opzettelijk mogen worden vernield en/of beschadigd en is het verboden deze soorten opzettelijk dermate te storen dat deze storing van wezenlijke invloed is op hun staat van instandhouding. Kortgezegd biedt de wet bescherming aan alle in gebruik zijnde nesten en rustplaatsen van vogels, inclusief de functionele omgeving om het broeden succesvol te laten zijn.

Zoals gezegd genieten ook de nesten, rustplaatsen en eieren van deze vogelsoorten bescherming. Op de internetpagina van Landschap Noord-Nederland wordt vermeld van welke vogelsoorten de nesten jaarrond bescherming genieten. Deze lijst onderkent het gegeven dat zowel Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Sperwer als Wespendif ieder jaar terugkeren naar een specifiek nest en hun nesten derhalve jaarrond bescherming genieten. Dit houdt in dat ook buiten het broedseizoen de nesten beschermd zijn en niet mogen worden vernield of weggehaald. Daarnaast moet er met werkzaamheden rondom de nestplaats, met de nestplaats rekening gehouden worden en mag deze niet worden verstoord.

De Afdeling Bestuursrecht Raad van State (hierna: de Afdeling) heeft in haar uitspraak van 25 februari 2009 geoordeeld dat deze bescherming jaarrond heeft te gelden voor “vogels die [...] ieder jaar naar hetzelfde nest [terugkeren].”.

De lezing van de Afdeling is ontleend aan het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: Hof van Justitie) van 27 april 1988, zaak C-252/85 (Commissie/Frankrijk; Jur. 1988, p. 2243) waaruit ondubbelzinnig volgt dat nesten die

jaarlijks opnieuw worden gebruikt een ononderbroken bescherming genieten op grond van artikel 5, aanhef en onder b en c, van de Vogelrichtlijn. Dit wordt bevestigd in een later arrest waarin het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: Hof van Justitie) stelt dat “deze verboden zonder beperking in tijd [dienen] te gelden”.

Tevens heeft de Commissie in de Richtsnoeren inzake de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang uit hoofde van de habitatrichtlijn (hierna: Europese richtsnoeren) bepaald dat voortplantingsplaatsen, waaronder nesten, ook bescherming moeten genieten wanneer deze niet in gebruik zijn, maar wanneer het redelijk waarschijnlijk is dat de desbetreffende soort terugkeert naar deze plaats. De broedplaatsen moeten alle elementen blijven bieden die voor een soort noodzakelijk zijn om succesvol tot broeden te komen. Hoewel de Europese richtsnoeren zien op Habitatrichtlijnsoorten, is deze naar analogie van toepassing op Vogelrichtlijnsoorten.

1. Er is geen goede inventarisatie gedaan voorafgaande aan de werkzaamheden, in ieder geval niet v.w.b. roofvogels, uilen en Zwarte Kraai.

Op 19 juli 2023 vroeg uw organisatie aan de WRN om inventarisatiegegevens van roofvogels in de gebieden waar zij boswerkzaamheden willen uitvoeren (zie bijlage 1 en 2). Dit is een opstap naar regel 4, punt 1 van ‘Inventarisatie’ onder ‘10.2 Maatregelen tijdens de voorbereiding van werkzaamheden’ op pagina 30 van de gedragscode:

“De beheerder zorgt ervoor dat vóór de aanvang van de boswerkzaamheden een inventarisatie door een ecologisch deskundige plaatsvindt van de aanwezige flora- en fauna-elementen die bij het uitvoeren van de boswerkzaamheden moeten worden ontzien of beschermd, waaronder de bewoonde nesten van alle vogelsoorten.”

De WRN heeft direct aan boswachter XX (de vaste contactpersoon tussen uw organisatie en WRN) laten weten dat dit verzoek te laat is om voor dit jaar nog volledige goede gegevens aan te kunnen leveren. Inventarisaties moeten in de juiste periode en volgens de juiste procedure worden uitgevoerd wil men broedgevallen kunnen vinden. Voor roofvogels betekent dit dat er in de maanden januari/februari begonnen moet worden. Op 6 december 2023 hebben we aan uw organisatie een schriftelijke reactie gegeven (bijlage 3) waarin we een deskundige toelichting geven op alle plannen, per gebied, waar uw organisatie boswerkzaamheden wil gaan uitvoeren en de mogelijke/waarschijnlijke effecten ervan op de er levende en broedende roofvogels.

Dat er niet of onvoldoende is geïnventariseerd is niet conform de wet (en de gedragscode). Dat heeft tot gevolg dat er niet gekapt kan worden en dat er niet gekapt had mogen worden omdat niet uitgesloten kan worden dat natuurbelangen zijn/worden geschaad. Het is op grond van onze waarnemingen en beoordeling zo dat belangen van de roofvogels door de reeds uitgevoerde kap en ook door de nog voorgenomen kap zijn en mogelijk nog verder worden geschaad.

De WRN heeft uw organisatie er ook op gewezen dat volgens de gedragscode er voor bepaalde soorten speciale deskundigen moeten worden ingeschakeld. Zie regel 4, punt 2 van 'Inventarisatie' onder '10.2 Maatregelen tijdens de voorbereiding van werkzaamheden' op pagina 30 van de gedragscode:

“Wanneer bekend is dat een vogelsoort moeilijk is te inventariseren (zoals bijvoorbeeld een wespandief) en in de afgelopen vijf jaar in een bepaald perceel heeft gebroed, of wanneer er concrete aanwijzingen zijn dat er een dergelijke soort in het terrein aanwezig is en de horstbomen zijn moeilijk vindbaar, wordt een ter zake deskundige ingeschakeld voor advies over de benodigde inventarisatie of om een aanvullende inventarisatie uit te voeren van eventueel aanwezige nesten van deze zeldzame soort.”

Tot 'moeilijk te inventariseren vogelsoorten' dienen in ieder geval te worden gerekend de Wespandief (*Pernis apivorus*), Boomvalk (*Falco subbuteo*) en Ransuil (*Asio otus*). Wij staan in nauw contact met alle in Nederland actieve wespandief- en boomvalkdeskundigen en voor zover wij hebben kunnen achterhalen is geen van hen gevraagd een dergelijke inventarisatie uit te voeren. Dit, terwijl wij het bijzonder aannemelijk achten dat de Wespandief en Boomvalk in deze gebieden hebben gebroed gezien de vele waarnemingen. In onder andere Crailo/Bikbergen, De Zuid, Spanderswoud, Westerheide en Zuiderheide die grenst aan de Kuil van Koppel. Crailo en Zuiderheide zijn bekende broedgebieden voor de Ransuil. Wij vermoeden dat de meeste gebieden niet op uilen zijn onderzocht. Het niet laten uitvoeren van een inventarisatie door een daartoe bevoegd en aantoonbaar deskundige is niet in lijn met de wet en de geldende gedragscode.

Ook willen we erop wijzen dat de noodzakelijke goede inventarisaties vervolgens vergezeld horen te gaan van exact uitgewerkte plannen voor de bosbouwingsrepen met nauwkeurige kaarten.

2. Er is onvoldoende rekening gehouden met bestaande broedgebieden

Sperwer (Accipiter nisus)

Bikbergen

Deze winter heeft uw organisatie een grote strook verwijderd van het broedgebied van de Sperwers (*Accipiter nisus*) van Bikbergen. Hierbij zijn bomen op een afstand van 30 meter van het sperwernest 2023 omgehaald. Dit is een overtreding van de gedragscode. De kwaliteit van dit broedgebied is verlaagd en het betreffende nest is onbruikbaar geworden. Onder andere speelt het volgende een belangrijke rol: Sperwers zijn kleine roofvogels, zeer gevoelig voor predatie. Hoe kleiner hun broedgebied, des te groter de kans op predatie. Bovendien beschadigt zo'n ingreep de functionele leefomgeving (zie verderop). Over de relatie habitatfragmentatie-predatie, zie o.a. Bijlsma 2021: pag. 88 en verder;

Harris 1984; Hansson et al. 1995. De wetenschappelijke literatuur aangaande de negatieve effecten van versnippering van leefgebieden is zeer omvangrijk. In het direct naast het sperwernest gelegen douglasperceel, dat dus enorm is gedund, broedde in 2022 een ransuilpaartje. Het perceel is voor deze Ransuil onbruikbaar geworden doordat de kans op predatie ook daar enorm is toegenomen. Voor Ransuilen, kleine uilensoort geldt hetzelfde risico op predatie als voor Sperwers.

Crailo

Tot 2016 broedde er jaarlijks een Sperwer in broedgebied Crailo (amersfoortcoördinaten 142,1-476,3). In de winter van 2016/2017 heeft uw organisatie dit broedgebied van Sperwers vernietigd door het verwijderen van alle kleine bomen en struiken in de douglasopstanden. De Sperwers hebben er nadien niet meer gebroed. Dat nu het dichtst in de buurt liggende broedgebied Sperwer ook wordt beschadigd is een kwalijke zaak. Voor nu staat het oorspronkelijke douglasperceel (uit 2016) ook weer op de nominatie voor verdere boskap, ondanks het feit dat er meer jaarrond beschermde roofvogelnesten in aanwezig zijn, waaronder van Wespendif en Buizerd.

Anna's Hoeve/Monnikenberg

De WRN constateerde op 16 januari 2024 dat uw organisatie een broedgebied van Sperwers op de Monnikenberg heeft gedund, waardoor het nu totaal ongeschikt voor de Sperwer om te broeden. Deze vernietiging van broedgebied zonder daarvoor verleende omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit of conform de gedragscode is in strijd met zowel de algemene zorgplicht (artikel 1.6 Omgevingswet), specifieke zorgplicht voor flora- en fauna-activiteiten (artikel 11.6 Omgevingswet) en de geldende verboden in relatie tot soortenbescherming (artikel 5.1, tweede lid, onder g, Omgevingswet jo. 11.37, eerste lid, onder b, Besluit activiteiten leefomgeving).

Hierbij moeten we er met nadruk op wijzen dat bij de recente ingrepen in het gehele gebied Anna's Hoeve/Monnikenberg drie vaste sperwerbroedgebieden zijn vernietigd (in de oude data genoemd als Anna's Hoeve, Sailer en Monnikenberg). De bossen waarin de Sperwer voorheen broedden zijn geheel verdwenen en hebben plaatsgemaakt voor woningbouw en vooral poelen.

Het bosje waar de Sperwers de laatste paar jaar gebruik van maakten is afgelopen januari dus toch gedund, ondanks het feit dat de WRN met nadruk had gevraagd aan uw organisatie de Sperwers na verlies van drie broedgebieden de kans te geven tot enig herstel. De omgehakte bomen liggen in het perceel, waaruit wij opmaken dat vooral het omvormen van de natuur tot een ander soort natuur het belangrijkste doel was bij deze ingreep. Dit mag natuurlijk nooit ten koste gaan van de bestaande natuur en de er levende soorten, zeker niet als deze al onder druk staan.

Bijlage 4 toont de ontwikkeling in de sperwerpopulatie, te weten het aantal broedgevallen in de gebieden van uw organisatie. Er is een sterk afnemende trend, een verlies van meer

dan 60 % over 23 jaar. Onze zorgen over de afname van de Sperwer hebben we een aantal jaar geleden al gedeeld met uw organisatie.

Erfgooierstraat/Westerheide

Een ander leefgebied van Sperwers dat wordt bedreigd door de plannen voor boskap van uw organisatie ligt aan de Erfgooierstraat/Westerheide. Het dunnen van deze strook kan leiden tot verdwijnen van het broedpaar Sperwer alhier, en zal zeker de kans op predatie met name in de broedfase aanmerkelijk vergroten.

Havik (*Accipiter Gentilis*)

Ten aanzien van de Havik het volgende: de stand van Havik in de gebieden van uw organisatie is in tien jaar tijd met meer dan 70 % afgenomen (zie bijlage 5). Tien jaar geleden waren er 22 broedgevallen, in 2023 nog slechts zes. In het overzicht is te zien waar de broedplaatsen zijn verdwenen en waar ze nog aanwezig zijn. De nog in gebruik zijnde broedplaatsen bij uw organisatie zijn de laatst overgebleven leefbare nestomgevingen voor Haviken, namelijk opgaande opstanden van douglas en lariks. Dit zijn precies de gebieden waar uw organisatie boswerkzaamheden wil uitvoeren, lees: bomen wil kappen. We hebben helaas al moeten constateren dat een groot stuk van het broedgebied van de Havik van Crailo is gekapt, waardoor het zeer onwaarschijnlijk is geworden dat de Havik daar nog zal broeden (zie ook functionele leefomgeving hieronder). Dit gang van zaken bij bosgebied Crailo bespreken we hieronder

Buizerd (*Buteo buteo*)

Crailo

In Nieuwsmailing vrijwilligers van uw organisatie februari 2024 (bijlage 6) lezen we (tot onze schrik) het volgende: “In het bosvak in Crailo wisten we dat er een buizerdnest zat, maar op de aangegeven locatie was alleen een klein nest te vinden, niet van een roofvogel. Een eind verder zagen we het buizerdnest wel. Deze is nu op de kaart gezet en rond het nest (straal van 50 meter, volgens de bosbeheer gedragscode) wordt dan niet ingegrepen.”

Echter, uw organisatie heeft het fout: het eerste nest is wel degelijk een buizerdnest; het is gebouwd in 2019 en sindsdien in gebruik (behalve in 2022 toen er niet gebroed werd). Het nest dat uw organisatie voor buizerdnest aanzag is een haviksnest. Het is in 2011 gebouwd en sindsdien (met enkele tussenjaren) in gebruik door Haviken. Deze gegevens zijn al vanaf 2011 bij uw organisatie bekend. In 2023 maakte wij opname met een camera op stok van het buizerdnest; toen wij net klaar waren kwamen twee boswachters van uw organisatie naar het nest toe waar zij de beelden konden bekijken (bijlage 7 een still uit het filmpje en een foto van broedvogel op nest 2023 en inventarisatieaantekeningen 2024 [via email het filmpje zelf]). Het haviksnest hebben wij in een eerder jaar samen met een boswachter bezocht omdat we ons zorgen maakte over het meerdere jaren na elkaar mislukken van het nest.

Deze vernietiging van broedgebied zonder daarvoor verleende omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit of conform de gedragscode is in strijd met zowel de algemene zorgplicht (artikel 1.6 Omgevingswet), specifieke zorgplicht voor flora- en fauna-activiteiten (artikel 11.6 Omgevingswet) en de geldende verboden in relatie tot soortenbescherming (artikel 5.1, tweede lid, onder g, Omgevingswet jo. 11.37, eerste lid, onder b, Besluit activiteiten leefomgeving).

Wij betreuren deze gang van zaken ten zeerste, temeer daar wij er meerdere keren op hebben aangedrongen vóór de boswerkzaamheden samen het bos in te gaan om betreffende locaties te bekijken en zo mogelijke fouten te voorkomen. Bij de boswerkzaamheden bij Crailo/Bikbergen is het broedgebied voor de Havik zo ernstig aangetast dat de Havik hier vrijwel zeker niet meer zal broeden. De Buizerd heeft uiteindelijk een nieuw nest gebouwd, dat echter weinig bescherming kent van omliggende bomen, waardoor kans op positief broedresultaat is afgenomen.

Zuiderheide

Aan de oostzijde van de Zuiderheide tegen de provinciegrens aan was een buizerdhorst in een vrij lage Grove den, *Pinus sylvestris*. In 2019/20 is tot op korte afstand van het nest de omgeving opengekapt. Het broedsel is in 2019 mislukt, in 2020 heeft de Buizerd nog gebouwd aan het nest, maar zijn er geen eieren gelegd en daarna is het nest in onbruik geraakt. Ook hier is sprake van een wetsovertreding.

Vredelaan en Anna's Hoeve viaduct A27

In 2020 constateerden wij dat de directe nestomgeving van twee bij uw organisatie bekende buizerdnesten, Vredelaan en viaduct A 27 nabij Anna's Hoeve was opengekapt. Bij het Vredelaantje was pal onder het nest een smal voetpaadje van 30 cm breed verbreed tot een pad waar auto's over kunnen rijden (met ook dat doel: dat auto's erover kunnen rijden), bij viaduct A27 waren direct naast en onder de nestboom bomen omgezaagd. Dit schokte ons destemee daar in het gebied Anna's hoeve/Monnikenberg meerdere broedgebieden buizerd met de grond gelijk waren gemaakt ivm de omvorming van het gehele gebied en de aanleg ecoduct. Dat dan ook de direct daarnaast gelegen broedgebieden zo worden aangetast is voor ons niet te begrijpen. Bij het Vredelaantje is behalve de broedgelegenheid voor de Buizerd ook het broedhabitat van de Fluiters (*Phylloscopus sibilatrix*) vernietigd. Bij de Vredelaan hebben noch de Buizerd noch de Fluiters sindsdien succesvol gebroed, bij Viaduct A 27 is in 2024 weer voor het eerst een buizerdbroed geweest.

Boomvalk (Falco subbuteo) en Wespendif (Pernis apivorus)

Crailo

Crailo/Bikbergen is bekend bij uw organisatie als broedgebied van zowel Wespendif als Boomvalk. Niet elk jaar lukt het ons om hun nesten te lokaliseren, maar wel zijn er altijd

waarnemingen van beide soorten (zie enkele voorbeelden bijlage 8). Volgens de gedragscode had een deskundige ingeschakeld had moeten worden om van deze soorten de nesten te vinden alvorens de boswerkzaamheden uit te voeren (hetzelfde geldt ook voor Ransuil die ook een vaste broedvogel voor dit gebied is en waarvan we in 2022 een nest lokaliseerde).

De Boomvalk is sterk afhankelijk is van gebieden van minstens 1 km² met meerdere grotere douglaspercelen (Sevink 2023). Dit wordt hen o.a. geboden bij Crailo en in De Zuid. Het kappen/dunnen van naaldpercelen maakt deze percelen minder veilig of zelfs onbruikbaar voor Boomvalk. Het verdedigen van het nest wordt moeilijker (en voor Boomvalken is het kunnen verdedigen van hun nest belangrijk) en de kans op predatie neemt sterk toe wanneer de percelen kleiner worden. Ook voor Wespendif zijn grote bospercelen belangrijk. De Wespendif is echte bosvogel (Diermen, Jan van, & van Manen W. & Baaij, E. 2009, Manen van & Sierdsema H. 2008). Uit hun onderzoeken blijkt dat Wespendifen, vooral de mannen veel foerageren in de naaste omgeving van het nest dat wil zeggen tot zo'n 500 meter van het nest en in de ruimte die ligt op 1500-2000 meter van het nest. De kap die heeft plaatsgevonden op Crailo heeft dus de Wespendif benadeeld.

Misschien ten overvloede: Boomvalk is een Rode-Lijst-soort waarvan de staat van instandhouding zeer ongunstig is en de Wespendif (die ook broedt bij Crailo en de Zuid) bevindt zich ook in een (matig) ongunstige staat van instandhouding. Zie ook Bogaers (2023), die de juridische kanten van deze zaak nader heeft onderzocht en tot schrikbarende conclusies komt.

Rob Bijlsma heeft aan de hand van longitudinaal onderzoek aangetoond dat het kappen van naaldbossen grote effecten heeft op populaties roofvogels (Bijlsma 2020). Gezien zijn bevindingen, gebaseerd op systematisch onderzoek over tientallen jaren, ligt het in de lijn der verwachting dat Boomvalk, Sperwer, Havik, Buizerd en Wespendif steeds verder achteruit zullen gaan en mogelijk zelfs geheel zullen verdwijnen uit de terreinen van het GNR (Bijlsma 2020).

3. Bij de boswerkzaamheden door uw organisatie wordt de functionele leefomgeving van de verschillende roofvogels beschadigd/vernietigd.

Zoals we al betoogden in onze reactie van 6 december jl. aan uw organisatie zitten de nu nog levende roofvogels vaak juist in de gebieden die uw organisatie wil kappen/dunnen. We stellen vast dat er in de winter 2023/24 is gedund en dat een deel van de percelen is gekapt (Crailo/Bikbergen). Daarmee is de functionele leefomgeving van roofvogels ernstig beperkt. Het is niet voor niets dat daar zoveel broedgevallen op een klein oppervlak bij elkaar zitten/zaten. Het was een heel gunstig habitat voor verschillende soorten roofvogels. De percelen zijn nu een stuk kleiner en open gekapt, en daarmee minder geschikt als leef- en nestelomgeving. We willen verder benadrukken dat een leefgebied

meer is dan alleen een nestplaats (ongeacht of die laatste bezet is of niet; ALLE nesten zijn binnen de leefwereld van roofvogels en veel andere soorten belangrijk, namelijk als wisselnest (in verband met parasieten), signaal van geschiktheid van het betreffende perceel als broedplaats, als plukplaats en als potentieel nest voor soorten die zelf geen nest bouwen (uilen en valken). Dat betreft niet alleen nesten van roofvogels, maar ook die van Zwarte Kraaien (als nestleverancier voor Boomvalk en Ransuil beschermd binnen de gedragscode). Al deze nesten behoren tot de bijzondere nestbomen en moeten worden geïventariseerd en gespaard. Maar het gaat het bij bosbeheer ook om het respecteren van het gehele broedgebied en de functionele leefomgeving. Het broedgebied is groter dan alleen de directe nestomgeving. Daar vinden veel van de dagelijkse activiteiten van de verschillende roofvogels plaats: verdedigen van nest, jongen en partner, voedseloverdracht, rusten, jagen, exploreren. Denk bijvoorbeeld ook aan de ruime omgeving van het nest als plek waar onbeholpen jongen na het uitvliegen een veilig onderkomen moeten vinden, op een moment in hun leven dat de ouders op jacht zijn en hun kroost niet kunnen verdedigen. Alles telt mee, alles is van belang. Je kunt niet zonder schade aan de toch al kleine (en verkleinde) leefgebieden van de roofvogels waarvan de populaties onder druk staan komen. Het is niet zonder betekenis dat alle algemene roofvogelsoorten in Nederland de afgelopen 10-20 jaar in aantal zijn gedaald, en met name die broedend in bossen zeer aanzienlijk (Wespendief, Boomvalk, Buizerd, Havik, Sperwer). In bossen op zandgrond bedraagt de afname niet zelden 50% of meer. Zoals hierboven gememoreerd voor Havik, geldt dat ook voor de terreinen van GNR. Kap zal ook schade toebrengen aan de bestaande leefwereld, van bodemorganismen en schimmels tot toppredatoren, en daarmee leiden tot afname van de biodiversiteit. De gedragscode verbiedt dat

4. Monitoring tijdens werkzaamheden/start broedseizoen

Uw organisatie geeft aan tijdens de werkzaamheden de flora en fauna te monitoren. Tijdens de werkzaamheden op Crailo/Bikbergen hebben we zelf kunnen vaststellen dat de Buizerds baltzend en flink alarmerend over het gebied heen vlogen (mededeling mevr. Helen Goote 25 februari 2024). De werkzaamheden werden niet stilgelegd. Bij een dergelijke observatie door een deskundige zouden de werkzaamheden zondermeer en terstond dienen te worden stilgelegd. De wet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, in de gevallen dat een nest niet jaarrond beschermd is. Voor nesten van vogels die het hele jaar beschermd zijn, is de bescherming echter zoals gezegd jaarrond. Ongeacht het gegeven dat de nesten van de roofvogels in kwestie jaarrond beschermd zijn, komt daarbij dat het begin van de lente tegenwoordig een maand eerder valt dan normaal. (bron: <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=31917>). Het is dus van groot belang daar structureel rekening mee te houden. Daar komt bij dat de standvogels onder de roofvogels, als Havik, jaarrond in hun nestgebied vertoeven en het hele jaar door hun nesten bijhouden, óók in najaar en winter (Bos 2023).

Verzoek

Wij verzoeken u dringend om (preventief) te handhaven en zo spoedig mogelijk maatregelen te nemen, zodat deze overtredingen binnen zo kort mogelijke termijn worden gestaakt. Daaropvolgend vragen wij u dringend erop toe te zien dat uw organisatie conform de geldende gedragscode handelt ofwel haar werkzaamheden staakt tot er volledig overeenkomstig de wettelijke vereisten wordt gehandeld.

Bijlsma R.G. 2020. Invloed van grootschalige boskap op broedende roofvogels. De Takkeling 28: 200-270.

Bijlsma R. 2021. Kerken van goud, dominees van hout: over de verwording van de Nederlandse natuurbescherming. Atlas Contact, Amsterdam.

Bogaers P.B.Ph.M. 2023. Wij zagen de tak af waarop wij zitten: de teloorgang van de natuur door de rechtsstaat. Uitgeverij Bogaers, Bussum.

Bos J. 2023. Opmerkelijke observaties bij een haviksnest *Accipiter gentilis* in de herfst en winter. De Takkeling 31: 226-237.

Diermen J van, & van Manen W. & Baaij E. 2009. 'Terreingebruik en activiteitenpatroon van Wespddieven *Pernis Apivorus* op de Veluwe.' De Takkeling 17: 109-133.

Hansson L., Fahrig L. & Merriam G. (eds) 1995. Mosaic landscapes and ecological processes. Chapman & Hall, London.

Harris L.D. 1984. The fragmented forest: island biogeography theory and the preservation of biotic diversity. University of Chicago Press, Chicago.

Manen van & Sierdsema H. 2008. Ruimtegebruik van Wespddieven in Gelderland. Veldonderzoek en lacunes. Sovon-Onderzoekrapport 2008/6. SOVON Vogelonderzoek Nederland Beek-Ubbergen.

Sevink H. 2023 Broedplaatstrouw van Boomvalken *Falco subbuteo*. De Takkeling 31: 131-152.